

DIOLA
TERRITORIS ON ES PARLA
El diola és un contínuum de varietats lingüístiques parlades a la costa del nord-oest africà. Actualment els parlants de diola es troben principalment a la regió de Casamance al Senegal, uns 300 mil; a la regió gambiana de Foni, entre uns 50-70 mil parlants, i finalment, uns 20 mil a Cacheu, Guinea Bissau. El diola també es coneix amb el nom de diola-fonyi, diola-kasa o kujamataak, entre d'altres. No s'ha de confondre amb la llengua mandé dyula, parlada també a Guinea Bissau.
DIVERSITAT INTERNA/ VARIACIÓ GEOGRÀFICA
El diola és un contínuum de diferents varietats lingüístiques que poden arribar a variar notablement. La intercomprensió entre varietats veïnes és alta, però com més llunyanes siguin les varietats més compromesa es veu la comprensió. Les varietats són el buluf, el kombo, elkalounaye, el nang, el jola-kasa i el jola-fonyi. Aquesta darrera varietat és la més parlada entre aquells parlants de djola com a segona o tercera llengua.
NOMBRE APROXIMAT DE PARLANTS AL MÓN
Es calcula que hi ha uns 400 mil parlants de diola al món.
ESTATUS JURÍDIC I DE FACTO
El reconeixement jurídic del diola varia en funció del país. Si bé el Senegal reconeix el diola com una de les llengües nacionals del país, ni Gàmbia ni Guinea Bissau l'esmenten en les seves respectives constitucions. A tots trets països les llengües oficials són les llengües colonials: el francès i l'anglès. Alguns estudis sociolingüístics han detectat una disminució en l'ús de la llengua entre els més joves, reducció motivada per l'emigració a les capitals, per l'alt prestigi que tenen el francès i el wòlof, i per la poca presència mediàtica que presenta el diola. Cal destacar que nombroses comunitats lingüístiques tenen el diola com a segona o tercera llengua, com ara els mlomp, els fula, els gusilay o els bandial. A més, els diola solen ser també parlants de mandinka, wòlof i del crioll de Guinea. Es calcula que hi ha uns 35 mil parlants de diola que són monolingües.
FILIACIÓ
El diola pertany al grup atlàntic de la família nigerocongolesa. Algunes llengües emparentades amb el diola són el wòlof i el serer.
ESTATUS oralitat / escriptura
El diola és una llengua d'ús social sobretot oral. No hi ha una llengua estàndard, sinó diferents varietats escrites que utilitzen tant l'alfabet llatí com l'àrab per escriure. En ser una llengua eminentment oral i en situació de minorització, no és fàcil trobar recursos a l'abast de la majoria de la població.

TRETS FORMALS BÀSICS

Fonètica

1. Al diola li manquen alguns son catalans com ara la doble erra <rr>, la erra simple <r> i la ela <l>. Això fa que sovint els parlants de diola puguin tenir alguna dificultat per pronunciar i distingir paraules com 'corral' i 'coral' o per pronunciar paraules com 'llum', 'llamp' o 'meravellós'.
2. El diola diferencia entre vocals curtes i llargues, i entre vocals tenses i vocals llargues. Això fa que pronunciïn algunes paraules amb vocals llargues o que no pronunciïn les vocals d'una paraula de la mateixa manera.
3. En diola la posició de la síl·laba tònica depèn de la llargària de la paraula. Això fa que puguin tenir dubtes a l'hora de saber quina és la síl·laba tònica de les paraules en català.

Morfosintaxi

1. El diola té sis gèneres gramaticals. Això fa que puguin tenir dificultats a l'hora de triar el gènere correcte en català. Per exemple 'la sofà', 'el por' o 'la pa'.
2. El diola no permet elidir el subjecte d'una oració com fa el català. Així, els parlants de diola poden tenir dificultats amb oracions del tipus 'ara vindré' o 'va dir que...' i tendiran a sempre incloure el subjecte: 'jo ara vindré' i 'ell va dir que...'.
3. El sistema verbal del diola funciona d'una manera força diferent de com ho fa el català. Això fa que sovint els parlants de diola se sentin insegurs amb la conjugació dels verbs catalans, especialment el passat i el subjuntiu. Exemple: 'anava a l'escola' en lloc de 'vaig anar a l'escola', o 'vull que vens' en lloc de 'vull que vinguis'.
4. En diola els verbs no concorden amb el subjecte. Això fa que sovint els parlants de diola puguin no fer concorden el subjecte amb els verbs. Exemple: 'Nosaltres he dut pa i tomàquet'.

LLENGUA I INTERACCIÓ SOCIAL

Per als diola la salutació és una pràctica cultural molt important. Alguns factors, com ara l'edat i l'estatus social dels interlocutors, determinen qui comença la salutació i qui fa les preguntes.

hola	salamaleekum
hola (contestació)	maleekumsalam
com estàs?	kassumay?
molt bé	kasuume keb
bon dia	bu nu moore
adéu	katoora
com et dius?	kareesi bu?
em dic...	kareesom ...
sí	eey
no	heni

LÈXIC

Termes de parentiu

Els diola utilitzen els termes de parentiu més enllà dels cercles familiars. Així, s'adrecen a qualsevol adult home major amb el terme per avi 'jicil', i amb el terme per àvia 'mamaa' quan l'adult és una dona. És una mostra de respecte, similar al tractament de vostè en català.

mare	inaa
pare	baabaa
marit de la mare	pappaa
muller del pare	inandin
tia	asom
oncle	barin
germana gran	aliin
germana petita	jiliin
germà	jityi
àvia	mamaa

avi **jcil**
cap del poble **alikaalam**

Sistema numeral

El sistema numeral del diola és de base 5, 10 i 20, mentre que el del català és de base 10. Així, per exemple, el número 51 es llegeix *bukan ku gaba di uñen* i vol dir 'dos vints, més deu, més u'. El número 8, *futotofeeji* és equivalent a 5+3.

1	yakon
2	sigaba
3	sifeeji
4	sibacci
5	futok
6	futuraamo
7	futorogaba
8	futorofeeji
9	futorobaacci
10	uñen
11	uñen di yakon
20	kabanan
100	willi yakon

ESTATUS CULTURAL DE LA LLENGUA

Tot i que no compta amb el suport mediàtic i institucional adequats, trobem alguns programes de ràdio en diola, així com diversos mitjans de comunicació escrits. Es calcula que la taxa d'alfabetització dels diola en la seva llengua no supera el 10 %; són, en canvi, més competents en la llengua colonial o en wòlof, llengües dominants en els països on es parla diola. Al Senegal i a Gàmbia el diola pot ser llengua vehicular de l'educació primària, però és substituïda pel francès o l'anglès en l'educació superior.

RECURSOS SOBRE LA LLENGUA DISPONIBLES A BARCELONA

Associació catalana de residents senegalesos - <http://www.senegalesos.org/>

Gambia associació en Barcelona -

Associació de Gambians de Catalunya - <https://gambiacat.wordpress.com/estatuto/>

EFEMÈRIDES DESTACADES DEL CALENDARI FESTIU (associat a llengua/cultura)

Bibliografia:

www.ethnologue.com

www.omniglot.com

www.glottlog.com

www.wals.info

Westermann, Diedrich, and Margaret Arminel Bryan. *The Languages of West Africa: Handbook of African Languages*. Vol. 14. Routledge, 2017.

Sapir, J. David. *A grammar of Diola-Fogny: A language spoken in the Basse-Casamance region of Senegal*. No. 3. Cambridge University Press, 1965.

